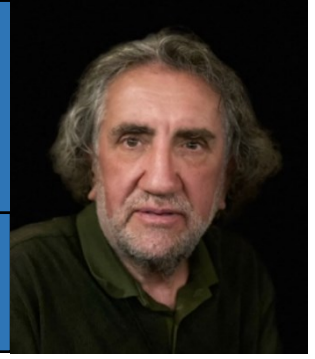

BİLİMSEL BİLGİNİN MUTLAK OTORİTE KABUL EDİLDİĞİ İKTİDARLARDA DİN VE TOPLUM TASAVVURU

MEHMET YAŞAR
SOYALAN

Bugünün dünyasının hâkim iktidar/devlet telakkisi, şekli, yapısı, sisteminin adı ne olursa olsun modern batının ürettiği ve tedavüle soktuğu bilimci iktidar anlayışının ülke ve coğrafyalara göre farklı tezahürlerinden başka bir şey değildir. Hepsi de bilimsel düşünceyi merkeze alan, hatta onu tek otorite kabul eden bir varlık ve dünya tasavvuru çerçevesinde bir iktidar anlayışına sahiptirler. Her bir devletin/iktidarın kendilerine özgü kutsalları olsa da tüm kutsalların kendisine tabi olduğu veya onay verdiği hepsinin ortak kutsalıdır bu bilimsellik tasavvuru aynı zamanda.

Konuya bu çerçeveden bakıldığında kimisi cumhuriyet, kimisi krallık / monarşi, kimisi başkanlık, kimisi diktatörlük, kimisi demokrasi veya demokratik cumhuriyet sistemleri ile yönetilse de mevcut tüm devletlerin (örneğin, ADB, AB, Çin, Küba, Kuzey Kore, İran, Suudi Arabistan, Rusya, Türkiye, Asya, Afrika, Ön Asya ve Güney Amerika ülkelerinin), yönetim, yöneten, yönetilen telakkileri birbirinden çok da farklı değildir aslında. Dediğimiz gibi hepsinin iktidarlarını üzerine inşa ettiği değerler (!), esaslar bilimsellik temelli...

Bu nedenle şekli farklılıklarla birlikte yönetim biçim ve yönetim dinamikleri ve araçları hemen hemen bütün dünyada, hemen hemen aynı/benzer yöntemlerle belirleyen yapı/erk, toplumun bütününe veya çoğunluğuna değil, küçük, sayıca az, ancak etkili bir kesimine karşılık gelir. Ülkeler arasında bu konudaki farklılık küçüklüğün oranının hangi boyutta olduğundadır. Bir de seçimin tecelli ediş biçimindedir ki bu seçim ya bir aile içerisinde ya da sayısı bir aile sınırlarını geçmeyecek sayıdaki

belirleyicinin iradesi çerçevesinde gerçekleşmekte, sonrasında toplumun ikna süreci ile seçim topluma mal edilmektedir. Ki toplumu ikna süreçleri de sonuçta büyük bir ailenin sayısı kadar insan tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bu ikna süreçleri bölgesine, ülkesine göre doğrudandır, dolaylıdır; sonuca odaklanan bir erk açısından bu durum sadece şekli bir ayrıntıdır. Bu ikna süreçlerinin tescili açısından kanaatini toplum ya sandığa gidip, oy kullanarak veya toplum önderlerinin onayıyla gerçekleştirir. Önemli olan şekli işlemin tamamlanması ve toplumsal meşruiyetin sağlanmasıdır. Toplumsal meşruiyetin sağlanmasının iktidarların iktidarlarını sürdürebilmeleri için hayati önemi haiz olduğu herkesin malumudur.

Bu ikna yöntemlerinin ne kadar hakkaniyete dayandığı, adil ve ahlaka uygun şekilde tecelli ettiği ise ayrı bir konudur; burada şartlandırma, yönlendirme, kandırma, korkutma, rüşvet gibi pek çok yöntemin kullanıldığı da tartışmadan varestedir. Üstelik çok kadim bir uygulama/gelenek olan bu ikna olgusu, şekilleri ve süreçleri, modern dönemlerde teknolojinin ve bilimsel bilginin de katkılarıyla yeni bir aşamaya evrilmiş ve bu konudaki illüzyon akıl almaz boyutlara ulaşmıştır.

Çünkü şu anki dünyanın bilgi tasavvuru, iktidardan eğitime hayatın her yanını kuşatmış ve her şeyine sirayet etmiş durundadır ve hayata hatta düşünceye dair her şeyi belirlemektedir. Dolayısıyla iktidarlara ilgili her şey de bilimsel bilgi olarak ifade etmeye çalıştığımız bu bilgi tasavvurunun kapsamı

alanı içerisinde ve iktidarın her şeyini (yönetim biçimi, yönetim araçları, uygulamalar, halkla ilişkiler) bu bilimin verileri ele alınarak yapılmaktadır. Bu çerçevede sonuç itibari her yeni teknolojik gelişme ve bilimsel bilgi, güçlüden yana, güçlüünün bir aracı olarak muktedirin elinde iktidarın işini kolaylaştıracak bir enstrümana dönüşmektedir.

Veya iktidar teknolojinin veya bilimsel bilginin bir enstrümanına dönüşmektedir. Egemen bilgi tasavvurunda, bilginin mutlaklığı, yanılmazlığı, tekliği, dolayısıyla dokunulmazlığı esastır. Bilgi, daha doğrusu bilim, bilimcilik, bilimsellik, bilimsel düşünce en yüce değere ve en temel kutsala dönüşmesiyle birlikte, bilim ve bilimsel düşünceye atıf ile konuşan veya kendisini bilimsel düşünce üzerinden tanımlayıp ifade eden her düşünce, davranış, kuram ve yapılar da mutlak, yanılmaz ve dokunulmaz olarak görülmeğe başlanıyor.

Bu gerçeklik, bu fiili durum hem bilimsel düşüncenin üreticileri (bilim ve düşünce adamları) için hem de kullanıcıları, sıradan halk için söz konusudur. Doğal olarak toplumun bir parçası olan yöneticiler/ idareciler ve iktidar sahipleri de bilimin mutlak otoritesi ve kutsallığı konusunda benzer bir anlayışa sahiptirler. Bu algının bu denli yaygın ve belirleyici olması, yani bilimin, bilimsel düşüncenin bir din gibi algılanması, bir dine

dönüşmesi yine klasik dini tasavvur sayesinde, onun onay vermesi ve kutsaması ile mümkün olmuştur.

Klasik dini tasavvur, modern dönemlerde varlığını ancak bilimsel düşüncenin eteklerine tutunarak sürdürebileceğine vehmederek, kendisini onun içinde eriterek veya yeniden kurgulayarak bilimsel düşüncenin

“din”iliğini, “din”liğini tescil etmiştir. Öyle ki, bilim ve bilimsel düşünce bir süreç içerisinde klasik dindarların da dini olacak şekilde dogmalaşmış ve küresel bir dine dönüşerek yeryüzünün tek egemen dini haline gelmiştir. Yani bu tesciliyet, ancak dine dönüşmüş bir bilimsellik algısı sayesinde mümkün olmakta, klasik dini tasavvur ve dini söylem de bu yeni durumun, yeni tasavvurun meşrulaştırılma görevini üstlenmiş görünmektedir.

Elbette bilimsel düşüncenin şartlandırılma merkezleri olan eğitim kurumlarını, eğitim-öğretim müfredatlarını, eğitim araç ve gereçlerini (en önemli araç olan öğretmenleri) de unutmamak gerekir. Çünkü bu anlayışın üretim ve dağıtım merkezleri buralardır. Zaten bu dinileşme süreci, şartlandırmadan başka bir şey olmayan eğitim olgusunu, eğitimin gerçekleştiği mekân/ okulu, eğitimin tek çıktısı olan diplomayı yani bir bütün olarak eğitim sistemini de olmazsa olmaz ve kutsal bir şey ve kutsal bir yer olarak görülmesini de zorunlu kılmıştır.

Bu durum tüm eğitim sisteminin kendisi için var olduğu öğrenciyi, akletmeyen bir müride/inanana dönüştürmüş, öğrenmenin öznesi olacakken eğitimin nesnesi haline gelmiştir. Öğrenmenin ellerinde gerçekleştiği öğretmen/ muallim de bu sistemde sıradan bir eğitim materyaline indirgenmiştir. Kısacası her fiili durum, başka bir fiili durumu meşrulaştırıp dokunulmaz kılmaktadır.

Bilimsel düşünce, teknolojik devrim, özellikle de bilimin dine dönüşmüş hali, iktidarı, dolayısıyla muktediri, iktidarı elinde tutanları daha güçlendirdiği modern dönemlerin en önemli gerçeğidir. Çünkü bilimsel düşüncenin en temel çıktısı teknolojik buluşlar iktidarın elinin her yere, her alana ulaşmasına, onu kuşatıp istediği şekle dönüştürmesine imkân veriyor.

Bu durum teknolojiyi iktidarın aracına en temel yardımcısına dönüştürürken iktidarı da teknolojinin bağımlısı haline getirerek aslından tersinden onun aracı ve uygulayıcısına, pazarlayıcısına hatta bir noktadan sonra teknolojinin kuluna dönüştürmektedir. Yani artık modern dünyada, iktidar ve teknoloji, tavuk – yumurta, yumurta- tavuk ilişkisinde olduğu gibi birbirini besleyen ve var kılan, karşısında bireylerin veya örgütlü veya örgütsüz toplumların etkisizleştiği, nesneleştiği egemen bir güç, modern bir Tiran işlevi görmektedirler.

Bilime ve bilimsel düşünceye bu dokunulmazlık, mutlaklık, yanılmazlık, dolayısıyla kutsallık algısı klasik dinin tescil ve onayı ile olmuşken varlığını daha da pekiştirip sürekli hale getirmesi de iktidar ve eğitim sistemi sayesinde mümkün olmuştur, olmaktadır. Öyle ki her biri diğerinin varlık nedeni olan bu üç yapı; bilimsel düşünce, iktidar ve eğitim sistemi aynı zamanda birbirini de kutsamakta, dogmalaştırmakta ve mutlaklaştırmaktadır. Üçü birlikte içinde batin-zahir, maddi- manevi her türlü tatminin sağlandığı -tepesinde bilimsel düşüncenin olduğu- yeni küresel bir tasavvura/ dine dönüşmüş durumdadır.

Her biri ayrı ayrı farklı şekillerde tanımlansalar da modern dünyadaki konumları -özellikle üçü birlikte- tam ve muktedir bir din işlevi görmektedir. Birbirini besleyen bu

yapılar, yani bilimsellik merkezli eğitim tasavvuru ve modern yönetim/iktidar biçimleri en az yüz yıldır küreselleşmiş durumdadır. Bu küreselleşme teknolojik devrimle daha da pekişmiş, bu çerçevede birey ve toplumların yönlendirilmesi ve denetlenmesi daha kolay hale geldiği gibi plan ve projelerin etkin bir şekilde uygulanması ve toplum tarafından kabulleri de daha kolay hale gelmiştir.

Böylece bilimsel bilginin kılavuzluğunda iktidarın ve eğitim sistemlerinin ortaklığında hesap veren, hesap soran insan daima edilgen durumdaki teknolojik insana dönüşmüş durumdadır. Eğitimin, uzun yıllardır iktidarın egemenliği altındaki aldığı kişi ve toplumları daha kolay yönetebilmenin, onu şartlandırıp yönlendirebilmenin bir aracı olarak kullanıldığı oldukça da işine yaradığı, insanı ve öğrenmeyi tek tipleştirdiği herkesin malumudur.

Modern dönemlerde bilimsel bilginin ve bunun çıktısı olan teknolojinin kişi ve toplumları fikri ve düşünsel anlamda egemenliği altına alması hem yöneten yönetilen ilişkisinde hem de birey öğrenme ve iktidar eğitim süreçlerinde önemli değişikliklere ve gelişmelere neden oldu. Bu süreçteki en önemli değişikliklerden birisi iktidarların bilimsel bilgiyi bir yönetim aracı olarak kullanmaya başlamalarıdır. (Bu durumu, bilimsel bilginin iktidarı kendi egemenliğinin bir aracı haline getirmesi şeklinde okumak da mümkündür.)

İktidarların bilimsel bilgiyi bir araç ve bir yönetim aygıtı olarak tasarlayıp kullanmasıyla iktidarların işi daha da kolaylaşmış, iktidarın otoritesinin her bir hücreye sızması ve onu kontrol altına alması mümkün olmuştur. İktidarlar tarafından eğitim, sadece kişi ve toplumları bir şartlandırma yönlendirme aracı olarak değil, toplumların din tasavvurlarını yeniden dizaynı için de kullanıldı. Öyle ki iktidarın toplumsal tabanının üzerine oturduğu dini tasavvurun, iktidarın /muktedirin talep ve ihtiyaçları çerçevesinde, en azından onun çıkarları ile çelişmeyecek, tehlike oluşturmayacak şekilde yeniden yorumlanmış halinin, toplum tarafından kabulü hem iktidarın hem de bu eğitim sisteminin en temel ve en öncelikli yanını oluşturur.

Bu yeni dini tasavvurun olmazsa olmazı bilimsel bilgiyi merkeze alması ve iktidar ile ilişkisini bu anlamdaki bir bilimsellik üzerinden kurmasıdır. İşte eğitimin en temel görevi, öğrenciyi (yani bir bütün olarak tüm toplumu) bu çerçevede şartlandırmaktır. Bu nedenle dini tasavvura sahip insanların neredeyse tamamı bilimsel bilgiyi merkeze alan ve onun izin verdiği bir dini tasavvura sahiptirler. Dolayısıyla böyle bir din algısı, inanarı iktidar ile çatışmayan her durumda yöneticiler tarafından ikna edilebilir bir yapıya karaktere dönüştürür.

Bilimsel bilgiyi merkeze alan iktidarlar, yani küresel iktidarlar, küresel eğitim baronları, bilimsel bilgi merkezli bir tasavvur (dini tasavvur dahil) dışında hiçbir düşünce ve davranışa tahammül edemezler. Çünkü böyle bir şey, kendi iktidarlara, varlık, evren, bilgi ve insan tasavvurları için açık ve görünür bir tehdittir. Bunun için böyle bir tasavvurun yayılmasına zaten izin vermedikleri gibi yaşamasına da tahammül edemezler.

Bu nedenle kendilerine benzer bir varlık, evren, bilgi ve insan tasavvuru olmayan iktidarlara/muktedirleri kendilerine benzetmek için “havuç” ve “sopa” dahil her yolu denerler. Çoğu zaman ayrıntı denebilecek konularda bile kendilerinden farklı düşünen, bazı yerel farklılıkları ve dini gelenekleri yaşatmaya, ihya etmeye çalışan iktidarlara, “toplumun değişim ve dönüşümüne engel oldukları” gerekçesiyle, yerli işbirlikçilerini de kullanarak ortadan kaldırmak için neler yaptıklarına şahit oluyoruz.

Tüm bunların sonucu olarak toplumlar ve toplumların sahip oldukları değerler, örf ve gelenekler bilimsel bilgi dininin önünde birer engel olarak görüldükleri için, öncelikle “bilim dışı” gösterilip itibarsızlaştırılmış, müntesipleri aşağılık kompleksine mahkûm edilmiş, onların inanç ve kültürlerini yalıtıp yalnızlaştırarak karantinaya almışlardır.

Sonrasında yerel kültür, farklılıklar, farklı düşünme biçimleri, farklı tasavvurlar, bilimsel düşünce ve bilimsel davranış kalıpları arasında eritilip tek yapıya, tek şekle, tek tasavvura dönüştürülerek yerel olan, farklı olan, folklorik ve turistik bir öge haline getirilmiş. Bu hale düşürülmüş, turistik, folklorik bir ögeye,

arkeolojik bir nesneye dönüştürülmüş bu “şeyler” (örf, gelenek, folklor vs.) artık bu aşamadan sonra bilimsel bilgi için çok önemli birer araştırma ve deney malzemesidir.

Artık bunlar, turistik bir malzeme olma dışında toplumsal karşılıkları olmayan bir obje olarak arkeolojinin, antropolojinin konusu haline gelirler. Yani tehlike geçmiştir. Folklorik, turistik bir ögeye dönüştürülmüş, bilimsel bilginin konusu haline getirilmiş bu “şeyler”, onları bu hale getiren, yok eden iktidarlar tarafından yani bilimsel bilginin fedailerini tarafından koruma altına alınarak ekonomik bir meta haline getirildiler.

Tıpkı Avustralya (!) ve Amerika (!) (İlgili coğrafyaların eski isimlerini bile yok ederek kendileri yeniden isimlendirmişler.) kıtalarına ait halkları ve kültürlerini yok ettikleri, kendi güçlerinin ve egemenliklerinin bir göstergesi olarak geriye bıraktıklarını da asimile edip, yapılarını ve özelliklerini değiştirdikten sonra özel kamplarda tarihi bir obje olarak koruma altına aldıkları gibi.